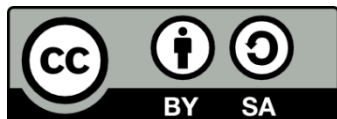

Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση: Ζητήματα Οργάνωσης και Σχεδιασμού Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων με Στόχο την Ανάπτυξη και Βελτίωση των Δεξιοτήτων του Ανθρώπινου Δυναμικού

Ενότητα 11: Περιεχόμενα Μάθησης και Μεθόδευση της Διδασκαλίας

Γιώργος Κ. Ζαρίφης

Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Γ. Σχεδιασμός Προγραμμάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και ο Ρόλος του Εκπαιδευτή.

Στοχοθεσία και μεθόδευση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αξιολόγηση, πιστοποίηση και ζητήματα διασφάλισης ποιότητας.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ 11^ο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.

Τρόποι επιλογής των περιεχομένων μάθησης και διδασκαλίας, διδακτικές μέθοδοι, μέσα και τεχνικές διευκόλυνσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Αν και δεν υπάρχουν συστηματοποιημένες τυπολογίες για τον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται το περιεχόμενο μάθησης και διδασκαλίας σε ένα πρόγραμμα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης, στη βιβλιογραφία υπάρχουν αρκετά στοιχεία τα οποία συνηγορούν στην πιθανή κατηγοροποίηση των περιεχομένων μάθησης και διδασκαλίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (2/45)

Με βάση τις περιορισμένες αναφορές στη βιβλιογραφία ωστόσο υπάρχουν κάποιες προτάσεις και χαρακτηριστικά που αν και δεν δίνουν κάποια τελική λύση στο πρόβλημα που διαπιστώνεται και η έκταση του οποίου είναι πολύ μεγαλύτερη στη Σ.Ε. από ότι στη Σχολική Εκπαίδευση, ωστόσο μπορούν να βοηθήσουν τον εκπαιδευτή να προσανατολιστεί προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις για την οργάνωση των περιεχομένων μάθησης και διδασκαλίας. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι τα παρακάτω (η σειρά είναι τυχαία):

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (3/45)

- *Μαθησιακός και διδακτικός χρόνος.*
- *Ενδιαφέροντα και ανάγκες των εκπαιδευομένων.*
- *Φιλοσοφία του προγράμματος - Κοινή γνώση και εκπαιδευτικές αξίες.*
- *Ορισμός του αντικειμένου (τι μαθαίνεται) Πως γίνεται η επιλογή του αντικειμένου.*
- *Ποσότητα και διάρθρωση παρεχόμενων πληροφοριών (πόσο χρειάζεται και πως οργανώνεται).*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (4/45)

- *Ο ρόλος του εκπαιδευτή.*
- *Στρατηγικές απόκτησης γνωστικών πληροφοριών.*
- *Προσδιορισμός των μαθησιακών στιγμών (βημάτων κατά τον Rogers, τα οποία συνιστούν το μαθησιακό επεισόδιο).*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (5/45)

Συγκεκριμένα:

Μαθησιακός και διδακτικός χρόνος

Δεν πρόκειται για την ίδια έννοια. Ο διδακτικός χρόνος διαφοροποιείται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τον μαθησιακό και δεν συμπίπτει απαραίτητα με αυτόν. Ο χρόνος διδασκαλίας είναι συνήθως περιορισμένος. Έχει συγκεκριμένη διάρκεια και καθορίζεται από τον οργανωτή του προγράμματος. Ο μαθησιακός από την άλλη δεν έχει σαφή διάρκεια και πολύ περισσότερο δεν χαρακτηρίζεται από σταθερότητα με την έννοια πως προσαρμόζεται και αναπροσαρμόζεται ανάλογα με τις προτεραιότητες των συμμετεχόντων και όχι απαραίτητα μέσα στο πλαίσιο της διδασκαλίας. Χαρακτηριστικός είναι ο διαχωρισμός σε φάσεις πριν το πρόγραμμα, κατά τη διάρκεια του προγράμματος και μετά το πρόγραμμα για να δώσει τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να εξοικειωθούν με τη φύση και το περιεχόμενο του προγράμματος αλλά και για να επαναπροσδιορίσουν την αξία του σε σχέση με τη δική τους εμπειρία.

Ενδιαφέροντα και ανάγκες των εκπαιδευομένων

Εδώ δεν υπάρχει καμία διαφοροποίηση από τα όσα συζητήσαμε σχετικά με την διάγνωση και την καταγραφή των μαθησιακών αναγκών. Πιο απλά οι εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν ενεργά και με βάση την εμπειρία τους -οποία θα πρέπει έτσι κι αλλιώς να αναγνωριστεί από τον εκπαιδευτή στο πλαίσιο κάθε προγράμματος Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση στην επιλογή και την οργάνωση/διάρθρωση των περιεχομένων.

Φιλοσοφία του προγράμματος – Κοινή γνώση και εκπαιδευτικές αξίες

Η γενική αντίληψη σχετικά με τη φιλοσοφία του προγράμματος και τον τρόπο που αυτή επιδρά στην επιλογή των περιεχομένων μάθησης, σχετίζεται με την κοινωνιολογική κατανόηση της φύσης της γνώσης από τη μια, αλλά και με την κυρίαρχη κουλτούρα και την επιρροή που ασκεί στο σύστημα αξιών. Η τελική διαπίστωση φυσικά είναι πως είναι σημαντικό να καθορίζονται τα περιεχόμενα μάθησης και διδασκαλίας με βάση τον τύπο του προγράμματος και όχι με βάση κάποιο σύστημα αξιών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (8/45)

Ορισμός του αντικειμένου (τι μαθαίνεται). Πώς γίνεται η επιλογή του αντικειμένου

Με τον όρο αντικείμενα μάθησης και/ή διδασκαλίας εννοούμε συνήθως στο περιεχόμενο που προσφέρεται νέα γνώση ή πληροφορία στους συμμετέχοντες με στόχο την ικανοποίηση των μαθησιακών αναγκών τους. Αυτός ωστόσο ο ορισμός δεν περιλαμβάνει μόνο το γνωστικό περιεχόμενο του αντικειμένου μάθησης, αλλά αναφέρεται και στη φύση, στο είδος των περιεχομένων. Το σημαντικότερο ίσως πρόβλημα για την οργάνωση των περιεχομένων μάθησης και διδασκαλίας σε προγράμματα Σ.Ε., είναι η μέθοδος επιλογής τους. Πως το πρόβλημα υφίσταται διότι: α. τα περιεχόμενα παλιώνουν γρήγορα, β. ο συνδυασμός σκοπών και περιεχομένων οδηγεί στην αμφισβήτηση ή αναθεώρηση όσων περιεχομένων δεν πείθουν για την αξία τους, γ. δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην επίτευξη μακροπρόθεσμων στόχων οι οποίοι δεν είναι άμεσα εξαρτημένοι από τα περιεχόμενα, και δ. επειδή είναι δυνατό να επιστρατευθούν περισσότερα από ένα περιεχόμενα για την επίτευξη ενός σκοπού.

Ποσότητα και διάρθρωση παρεχόμενων πληροφοριών (πόσο χρειάζεται και πως οργανώνεται)

Η διαδικασία εδώ είναι πιο περίπλοκη και πιο απαιτητική απ' όσο φαντάζεται κανείς. Η ποσότητα -στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό καθορίζεται από τον ίδιο τον εκπαιδευτή. Πολύ σημαντική είναι και η έρευνα (exploration) του αντικειμένου μάθησης προκειμένου να επιλέξουμε το τι είναι και τι δεν είναι σημαντικό καθορίζοντας με τον τρόπο αυτό την ποσότητα των παρεχομένων πληροφοριών.

Ο ρόλος του εκπαιδευτή

Ο Rogers (1986:140), καθορίζει τέσσερις (4) περιοχές δράσης στον τομέα αυτό για τον εκπαιδευτή. Η πρώτη αφορά στον καθορισμό της γενικής προσέγγισης των περιεχομένων μάθησης. Η δεύτερη αφορά στην επιλογή του τι θα αποτελέσει αντικείμενο μάθησης (και τι όχι). Η τρίτη για το πόσο από το περιεχόμενο μάθησης μπορεί να καλυφθεί στο χρόνο που διατίθεται. Η τέταρτη τέλος αφορά στον τρόπο με τον οποίο οι συμμετέχοντες θα ανταποκριθούν στο περιεχόμενο μάθησης. Για τον Rogers η ευαισθησία του εκπαιδευτή στις ανάγκες των συμμετεχόντων είναι αυτή που θα καθορίσει στο τέλος την προσέγγιση στο περιεχόμενο μάθησης (ανάλογα με το αν είναι απολυταρχική ενδεχομένως να οδηγήσει στην από-μάθηση/unlearning).

Στρατηγικές απόκτησης γνωστικών πληροφοριών

Οι στρατηγικές απόκτησης γνωστικών πληροφοριών αν και φαίνονται περισσότερο σχετικές με τους στόχους του προγράμματος, καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό και το περιεχόμενό του. Είναι απαραίτητο στο περιεχόμενο μάθησης και διδασκαλίας ενός προγράμματος Σ.Ε, να αναγνωρίσουμε το κατά πόσο ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένους τρόπους απόκτησης γνωστικών πληροφοριών, διότι αυτό θα διευκολύνει και τον εκπαιδευτή και τους συμμετέχοντες να εκμεταλλευτούν την προηγούμενη γνωστική τους εμπειρία και να προσαρμόσουν τη νέα γνώση στη παλιά. Το μεγαλύτερο μέρος των πληροφοριών που λαμβάνουμε και τις οποίες καλούμαστε να αναπαράγουμε μας έρχονται σε λεκτική μορφή (προφορική ή γραπτή). Με βάση αυτή τη διαπίστωση καταλήγει σε συγκεκριμένες στρατηγικές οι οποίες θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στα περιεχόμενα μάθησης προκειμένου να διευκολύνουν την κατανόηση των όσων διδάσκονται και κατ' επέκταση των όσων μαθαίνονται ως νέα κατά βάση γνώση.

Αμέσως μετά τη στοχοθεσία και την επιλογή των περιεχομένων μάθησης και διδασκαλίας το επόμενο βήμα είναι η επιλογή της κατάλληλης μεθόδου μέσω της οποίας θα «καλυφθούν» οι επιμέρους στόχοι. Αν και δεν υπάρχει κάποια γενική συνταγή για το ποια μέθοδος είναι κατάλληλη για κάθε πρόγραμμα, υπάρχουν κάποιες γενικές κατευθύνσεις. Ένα γενικό παράδειγμα περιλαμβάνει και τα εξής:

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (13/45)

1. Παρουσίαση του προγράμματος ή της ενότητας και ενημέρωση των εκπαιδευομένων ώστε να κατανοήσουν το αντικείμενο με μία ή περισσότερες διαλέξεις.
2. Χρήση του «παίξιμο ρόλων» ή υποδειγματικής διδασκαλίας ώστε να αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι μία ιδέα για το αντικείμενο που θα διδαχθούν.
3. Οργάνωση ομάδων συζήτησης για να αναλυθούν πιθανά προβλήματα, να σκεφθούν και αν αναπτύξουν στάσεις σχετικά με το αντικείμενο που θα διδαχθούν.
4. Συνοδευτική χρήση γραπτών εργασιών και ασκήσεων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (14/45)

- Υπάρχουν ωστόσο και πιο γενικές κατευθύνσεις (στρατηγικές για τον Giroux) που κατηγοριοποιούν τις μεθόδους (διδασκαλίας) σε τρεις πολύ ευρείς τομείς. Αυτοί είναι:
- Διδακτικές μέθοδοι (εκπαίδευση από πάνω προς τα κάτω).
 - Σωκρατικές πρακτικές (εκπαίδευση μεταξύ ίσων).
 - Πρακτικές διευκόλυνσης (εκπαίδευση από πάνω προς τα κάτω ή εκπαίδευση μεταξύ ίσων ανάλογα με τον τρόπο που εξασκείται η μέθοδος).

Τυπική εικόνα Διδασκαλίας

Ο εκπαιδευτής μεταδίδει
επιλεκτικά την κουλτούρα

Το άλλο

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΗ
ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Ο εκπαιδευόμενος
μαθαίνει και αναπαράγει
πιστά την επιλεγμένη
κουλτούρα

εγώ

Πέρα όμως από τις γενικές αυτές κατηγορίες μεθόδευσης της διδασκαλίας σε προγράμματα Σ.Ε., υπάρχει και αυτό που κατά τον Giroux (1981), τον Rogers (1969), τον Knowles (1980) και άλλους έχει να κάνει με τον εσωτερικό κόσμο των εκπαιδευομένων. Τον 'εαυτό'. Επιπλέον υπάρχει και η γενικότερη αντίληψη περί κύκλων μάθησης όπως τους αντιλαμβάνεται ο Mezirow (1981), οι Kolb & Fry (1975) και ο Jarvis (1983). Τα βασικά σημεία της προσέγγισής τους είναι τα παρακάτω:

Εμπειρία → Στοχασμός → Γενίκευση → Έλεγχος

Η παραπάνω προσέγγιση σχετίζεται άμεσα με μεθόδους μάθησης στους ενηλίκους. Σημειώνω ιδιαίτερα την προσέγγιση του Mezirow σχετικά με τα επίπεδα στοχασμού που συνδέεται με τον τρόπο μάθησης στους ενηλίκους:

- 1. Στοχασμός:** εξοικείωση με συγκεκριμένες αντιλήψεις.
- 2. Συναισθηματικός στοχασμός:** εξοικείωση με το πώς αισθάνεται αυτός που λαμβάνει τις συγκεκριμένες αντιλήψεις.
- 3. Διαφοροποιητικός στοχασμός:** αποτίμηση της ισχύος των παραπάνω αντιλήψεων.
- 4. Κριτικός στοχασμός:** δημιουργία και εξοικείωση με κρίσεις σχετικές με τις παραπάνω αντιλήψεις.

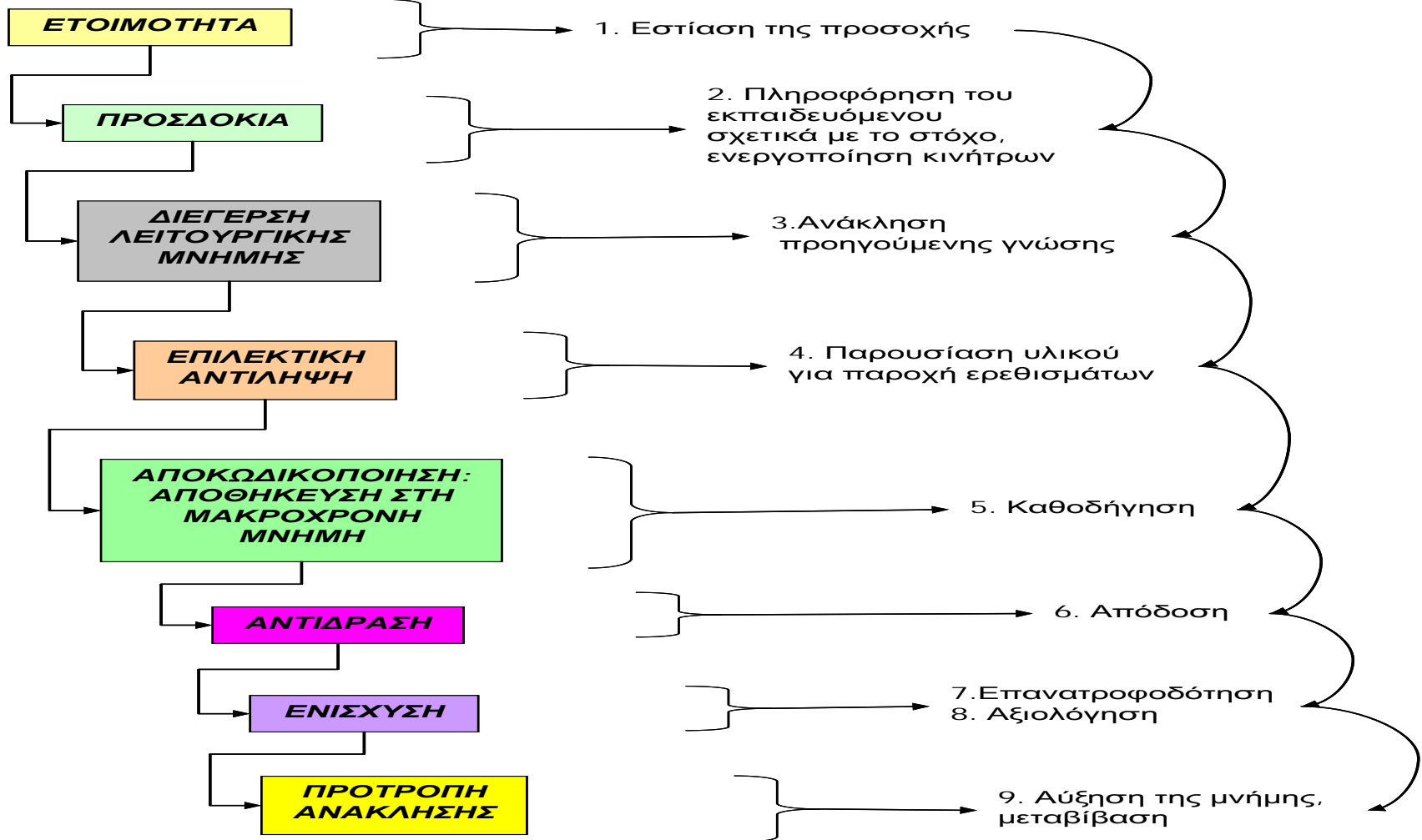
5. **Αξιολογικός στοχασμός:** αξιολόγηση του τρόπου και της λογικής βάσης των παραπάνω κρίσεων.
6. **Ψυχογενής στοχασμός:** αναγνώριση της συνήθειας να κρίνουμε με βάση ένα περιορισμένο σύνολο πληροφοριών.
7. **Θεωρητικός στοχασμός:** εξοικείωση με της αντίληψη πως οι λόγοι για τους οποίους οδηγούμαστε σε περιορισμένη κρίση είναι ορισμένες δεδομένες πολιτισμικές και ψυχολογικές αξιώσεις οι οποίες εξηγούν την ανθρώπινη εμπειρία με μη ικανοποιητικό τρόπο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (19/45)

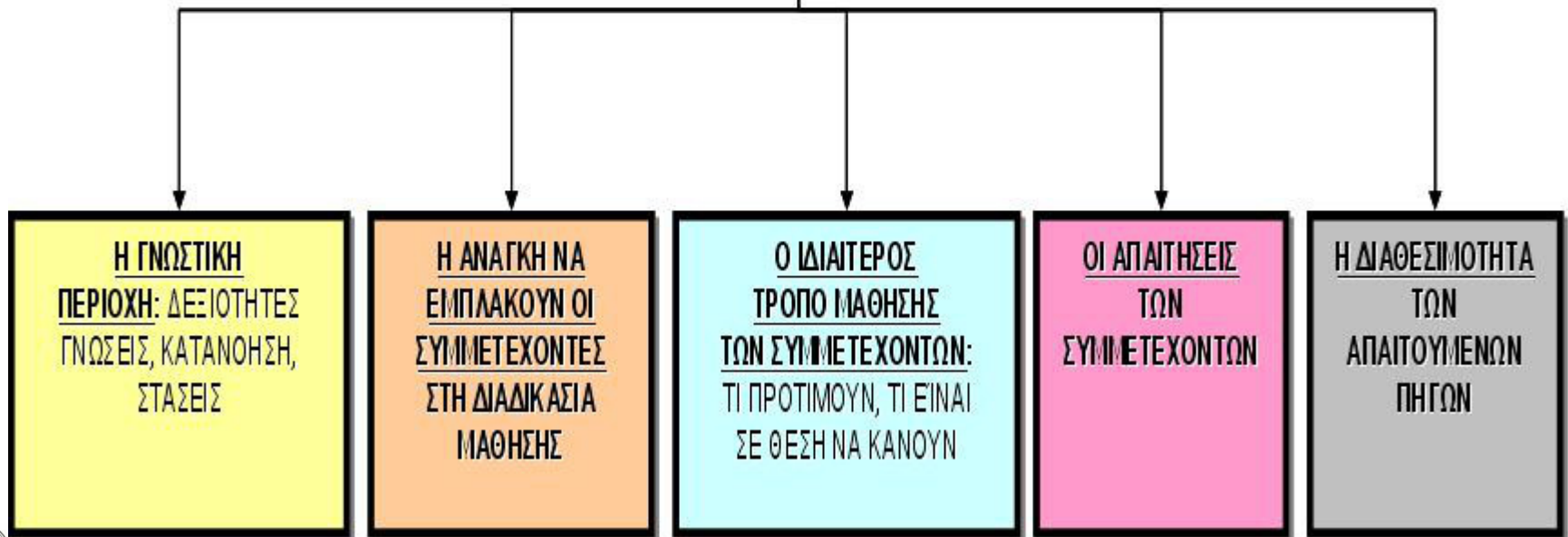
ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

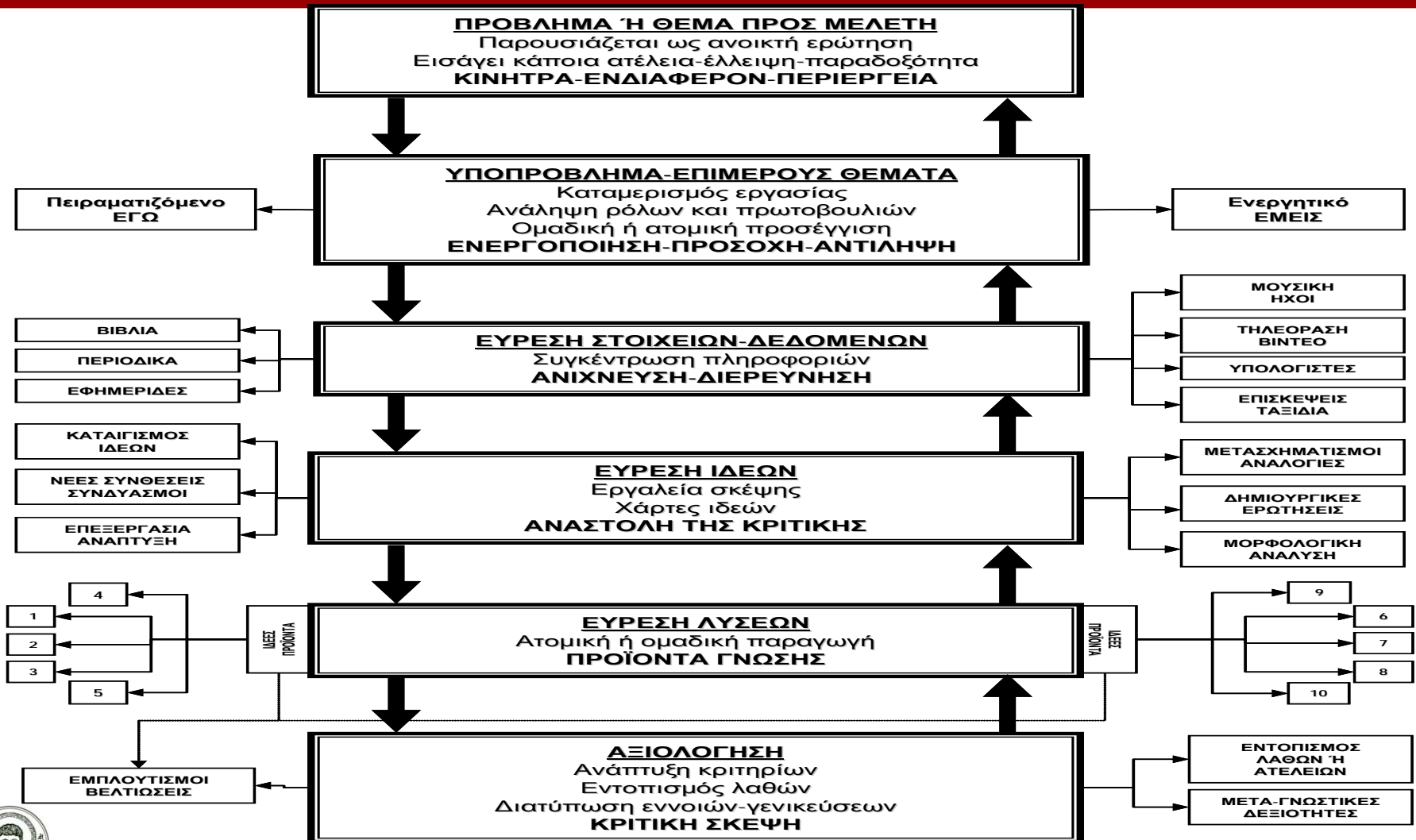

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (20/45)

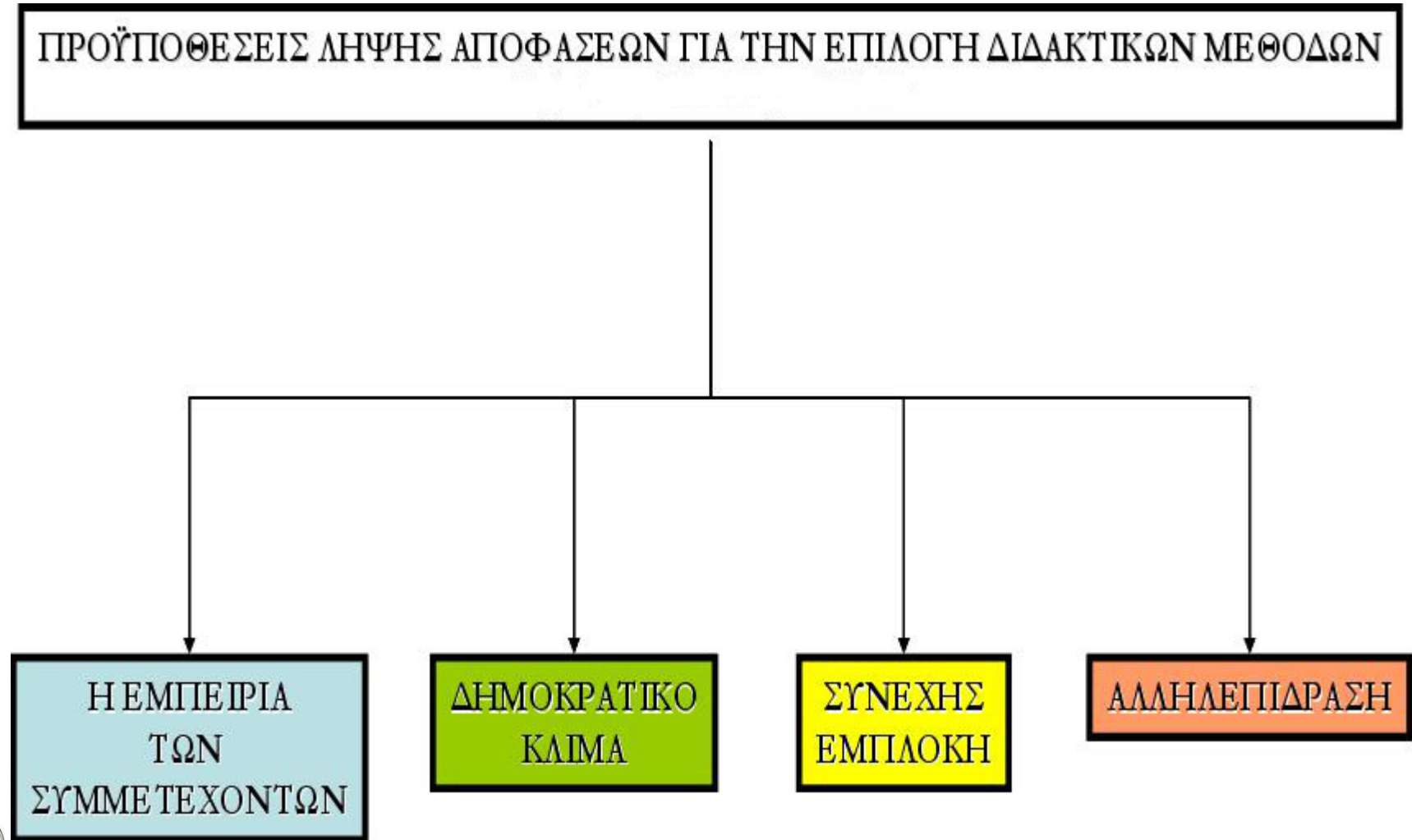
ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΙΔΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ

ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (21/45)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (22/45)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (23/45)

Τα περιεχόμενα της διδασκαλίας και η μέθοδος διδασκαλίας είναι ίσως τα σημαντικότερα τμήματα όλης της διαδικασίας ενός προγράμματος ενηλίκων. Και αυτό γιατί ο ενήλικος εκπαιδευόμενος έχει ανάγκη νέας γνώσης και ο εκπαιδευτής οφείλει να βοηθήσει προς αυτή την κατεύθυνση τις κατάλληλες μεθόδους. Αυτές λοιπόν οι μέθοδοι διακρίνονται σε 3 μεγάλες κατηγορίες:

ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ. Αυτές στοχεύουν στην παρουσίαση της ύλης στους σπουδαστές από τον εκπαιδευτή (δηλαδή στο input). Αυτές οι μέθοδοι είναι η διάλεξη, η εισήγηση, η επίδειξη, η χρήση του πίνακα, του κειμένου ή οπτικοακουστικών μέσων. Το θετικό τους στοιχείο είναι η δυνατότητα γρήγορης και ολοκληρωμένης παρουσίασης της ύλης σε σύντομο χρονικό διάστημα ενώ το αρνητικό τους είναι ο κίνδυνος παθητικότητας των εκπαιδευόμενων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (24/45)

ΜΕΘΟΔΟΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ. Δίνουν έμφαση στην από κοινού συνεργασία εκπαιδευτή-εκπαιδευόμενου και ο επιμορφωτής δομεί έτσι το πρόγραμμα ώστε οι εκπαιδευόμενοι να οδηγούνται στην επίτευξη των προκαθορισμένων στόχων. Σ αυτή την κατηγορία μεθόδων ανήκουν οι ερωτήσεις, η συζήτηση, το παιχνίδι ρόλων, οι ομαδικές εργασίες, η θύελλα ιδεών (brainstorming). Το θετικό των μεθόδων συμμετοχής είναι η ανάπτυξη κριτικής σκέψης, οι κοινωνικές σχέσεις που αναπτύσσονται, οι προβληματισμοί των συμμετεχόντων, η ευελιξία της διδασκαλίας και οι ευκαιρίες ανατροφοδότησης. Ένα ενδεχόμενο αρνητικό στοιχείο είναι ότι με αυτές τις μεθόδους και ιδιαίτερα με τη συζήτηση μπορεί εύκολα να εκφυλιστεί το μάθημα σε μια δραστηριότητα χωρίς στόχους. Γι' αυτό και οι στόχοι πρέπει να είναι συγκεκριμένοι.

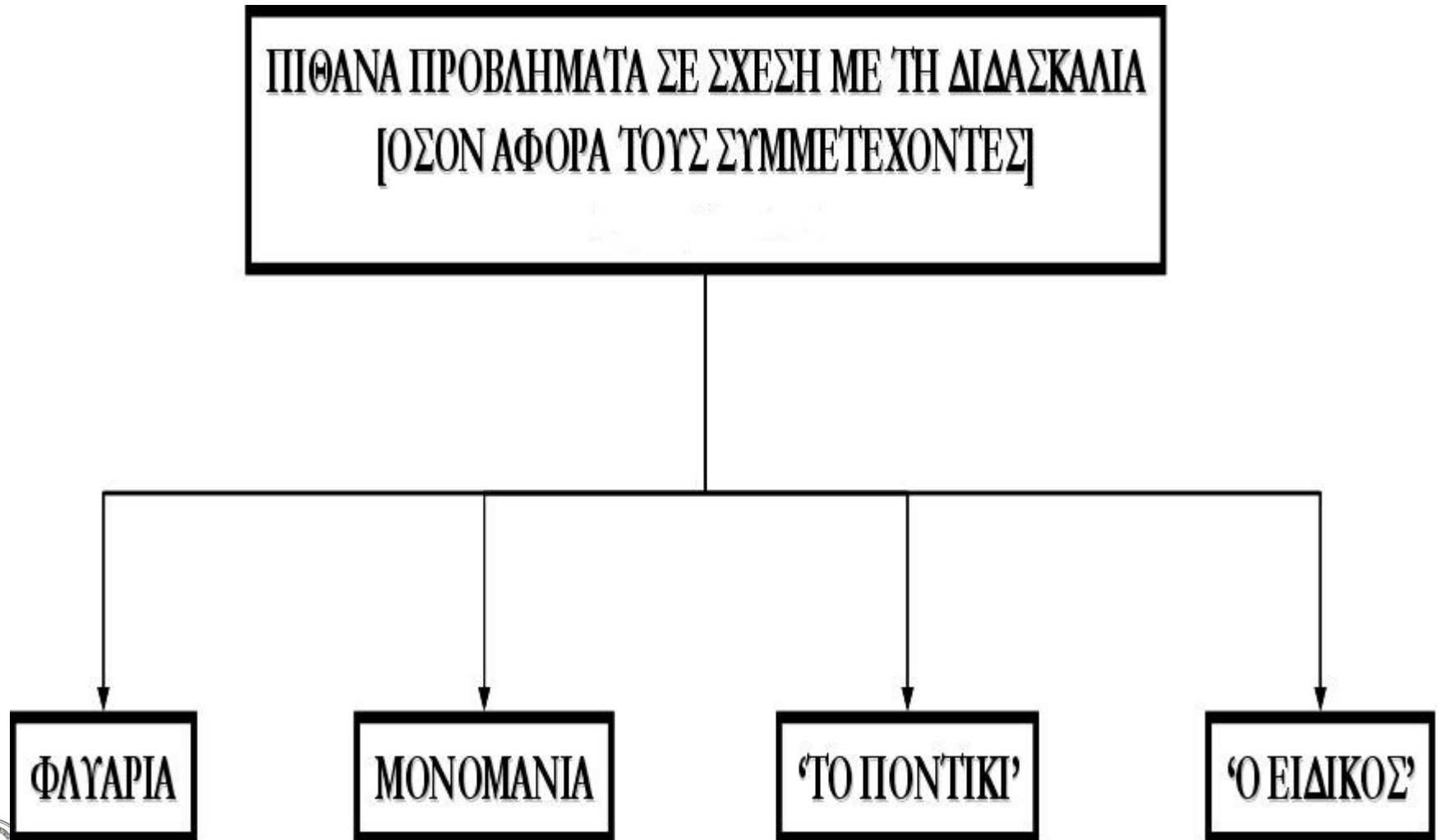

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (25/45)

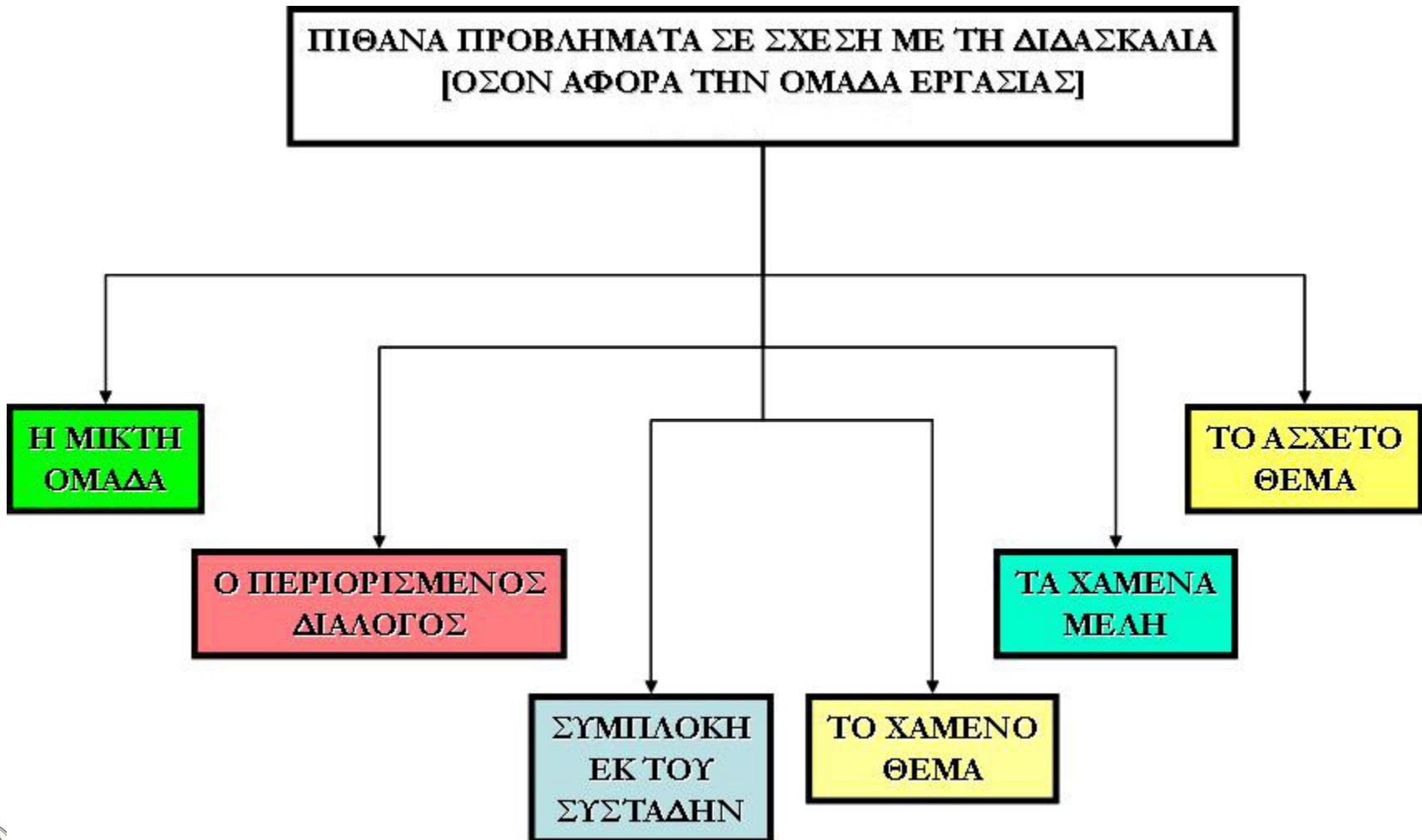
ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗΣ ή ΕΦΕΥΡΕΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ. Αυτές δίνουν τη δυνατότητα στους εκπαιδευόμενους να οδηγούνται σε μια διαδικασία νοητικής και πνευματικής εξερεύνησης κυρίως με αυτόκατευθυνόμενη μάθηση, με μορφές παιχνιδιού και προσομοίωσης, με εκπόνηση εργασιών, πειραμάτων ή μέσω της σύνταξης κειμένων. Το θετικό στοιχείο αυτών των μεθόδων είναι η άσκηση των ικανοτήτων και των δεξιοτήτων, η πρακτική εφαρμογή αλλά και το αίσθημα της ασφάλειας των σπουδαστών κατά την επαφή τους με ότι έχουν μάθει, ενώ αυτές οι μέθοδοι είναι προσανατολισμένες στην άσκηση και την επανάληψη και έχουν ως αφετηρία τους την αυτενέργεια. Ωστόσο, το κυριότερο μειονέκτημα τους είναι ο μηχανιστικός τρόπος λειτουργίας τους και ο δύσκολος εντοπισμός των ατονικών δυσκολιών μάθησης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (26/45)

ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (27/45)

Έτσι λοιπόν συνοπτικά, η **ευελιξία**, η **εναλλαγή**, η **αποφυγή της μονοτονίας** και η **διατήρηση της προσοχής** είναι μερικά στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την επιλογή της κατάλληλης μεθόδου ενώ, ανάλογα με την μορφή και την ποιότητα μάθησης, η χρήση ενός μείγματος μεθόδων θα εξασφάλιζε περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας της διδακτικής διαδικασίας.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

Τα παιχνίδια προσομοίωσης εντάσσονται μέσα στο ευρύτατο πλαίσιο διδακτικών τεχνικών και μεθόδων διδασκαλίας που κατά κύριο λόγο σχετίζεται με την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού. Απαιτούν ιδιαίτερες γνώσεις -αν όχι εξειδίκευση από όσους τα οργανώνουν. Απαιτούν επίσης την προηγούμενη εμπέδωση γνωστικών πληροφοριών οι οποίες αφορούν στην ανάληψη ρόλων (κατά κύριο λόγο επαγγελματικών) και στοχεύουν:

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (30/45)

1. Στην ανάληψη δράσης σε εργασιακό περιβάλλον
2. Στη λήψη αποφάσεων
3. Στην οργάνωση και υλοποίηση στρατηγικών σχεδίων
4. Στον έλεγχο των δυνατοτήτων αλλά και των δεξιοτήτων των εργαζομένων
5. Στην ανάπτυξη κοινωνικού προφίλ από μέρους των εργαζομένων
6. Στον χειρισμό πολλαπλών μεταβλητών στο χώρο εργασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (31/45)

Ο όρος προσομοίωση (simulation) παραπέμπει άμεσα στη δημιουργία ενός εικονικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο – θεωρητικά τουλάχιστον– θα πρέπει να ενταχθούν και να δράσουν οι συμμετέχοντες. Δεν πρόκειται για τη δημιουργία ενός μη πραγματικού περιβάλλοντος ούτε και για την οργάνωση ενός περιβάλλοντος εργασίας το οποίο είναι αντίγραφο του πραγματικού. Το κέντρο βάρους δεν πέφτει στο περιβάλλον ή στο χώρο αλλά στις δεξιότητες των συμμετεχόντων και στο πώς αυτές μπορούν αν αξιοποιηθούν σε πραγματικές συνθήκες. Σε κάποιο βαθμό η χρήση έτοιμων λογισμικών για χρήση σε υπολογιστές έχει επίσης ταυτισθεί με την προσομοίωση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (32/45)

Θα πρέπει όμως να γίνει διάκριση μεταξύ των συνθηκών προσομοίωσης (simulation variables) που επιβάλλει ένα λογισμικό που θα χρησιμοποιηθεί σε έναν υπολογιστή και των παιχνιδιών προσομοίωσης (simulation games) που απαιτούν την άμεση και ζωηρή παρουσία των συμμετεχόντων μέσω της ανάληψης συγκεκριμένων ρόλων οι οποίοι εντάσσονται σε ένα «σενάριο» στο οποίο προδιαγράφεται τόσο η έκταση του ρόλου (υποχρεώσεις, καθήκοντα, όρια) όσο και οι συνθήκες προσομοίωσης, αλλά δεν μπορεί να προδιαγραφεί άμεσα το αποτέλεσμα βάσει του τρόπου αντίδρασης των συμμετεχόντων, κάτι το οποίο προβλέπεται στα λογισμικά πακέτα προσομοίωσης για χρήση σε υπολογιστές (μέθοδος σωστού-λάθους ή επιβράβευσης-επίπληξης).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (33/45)

Τα στοιχεία που δίνονται στη συνέχεια αφορούν στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση παιχνιδιών προσομοίωσης σε σχέση με οποιαδήποτε εκπαιδευτική δραστηριότητα ή ακόμη και πρακτική άσκηση των συμμετεχόντων στο πλαίσιο ενός εκπαιδευτικού προγράμματος ή προγράμματος κατάρτισης (επιχειρηματικότητα, σχέσεις με εργοδότες, σχέσεις με υπαλλήλους, ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων, κ.λ.π.). Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ένα παιχνίδι προσομοίωσης θα πρέπει να έχει απαραίτητα τα παρακάτω συστατικά στοιχεία:

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (34/45)

- Οργάνωση ενός **λειτουργικού συστήματος**.
- Αξιοποίηση του **πληροφοριακού υλικού**.
- Συγγραφή **σεναρίου** ή αφηγηματικού κειμένου για τον καθορισμό των ρόλων και των δράσεων που θα αναλάβουν οι συμμετέχοντες.
- **Διανομή των ρόλων** που προβλέπονται από το σενάριο
- Οργάνωση των **μεταβλητών** ή των **συνθηκών δράσης** συμπεριλαμβανομένων και των φυσικών χώρων.
- **Μεθοδολογία δράσης** ή σκηνοθεσία.

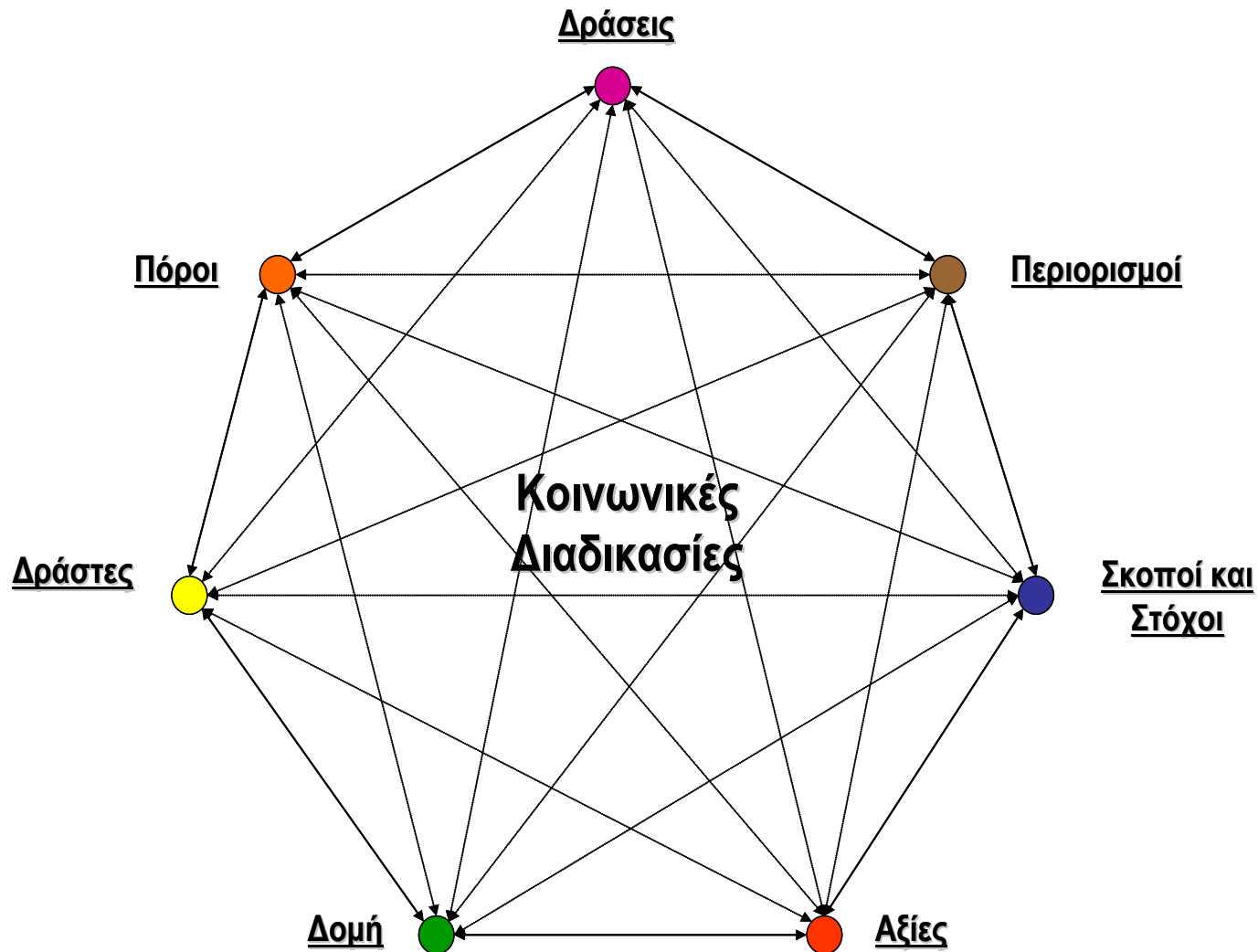

Πιο αναλυτικά ένα **λειτουργικό σύστημα** θα πρέπει να διαθέτει τα παρακάτω στοιχεία που θα ανταποκρίνονται στη διαμόρφωση μιας κοινωνικής διαδικασίας (βλέπε σχήμα):

1. Δράσεις.
2. Περιορισμούς.
3. Δράστες.
4. Σκοπούς και στόχους.
5. Πόρους.
6. Δομές.
7. Αξίες.

ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (36/45)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (37/45)

Πρόκειται ουσιαστικά για τη δημιουργία μιας κατά συνθήκη πραγματικής (είναι πραγματική αλλά χωρίς τις συνέπειες του πραγματικού) κοινωνικής κατάστασης ή δραστηριότητας ή διαδικασίας στην οποία οι συμμετέχοντες:

- Θα ελέγξουν τις **πληροφορίες** που θα λάβουν.
- Θα δοκιμάσουν τις **γνώσεις** που κατέχουν.
- Θα αξιοποιήσουν τις **δεξιότητες** που έχουν αποκτήσει.
- Θα αντιδράσουν στους πιθανούς **περιορισμούς** που θέτει ο ρόλος τους.
- Θα αναζητήσουν τους **πόρους** πάνω στους οποίους θα στηρίξουν τις αποφάσεις που θα λάβουν.

- Θα θέσουν **σκοπούς** και **στόχους** που αφορούν στον ρόλο τους.
- Θα δημιουργήσουν νέες **αξίες** ή θα ανταποκριθούν σε ήδη υπάρχουσες.
- Θα **δομήσουν** τον ρόλο τους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (39/45)

Σε σχέση με την **αξιοποίηση του πληροφοριακού υλικού** λοιπόν αξίζει να σημειωθεί πως αυτή δεν αφορά άμεσα στη δομή του σεναρίου που ακολουθεί, αλλά στα περιεχόμενα μάθησης που σχετίζονται άμεσα με την δεξιότητα ή τις δεξιότητες (γνωστικές, κοινωνικές, επικοινωνιακές ή άλλες) που θα πρέπει να ελεγχθούν κατά πόσο μπορούν να αξιοποιηθεί μέσα στο παιχνίδι προσομοίωσης ανάλογα φυσικά με το ρόλο ή τους ρόλους που θα κληθούν ή θα επιλέξουν να «παίξουν» οι συμμετέχοντες. Πρόκειται δηλαδή για το τί μαθαίνει ή για το τί θα μάθει η κάθε συμμετέχουσα στο παιχνίδι προσομοίωσης (πληροφορία που μετατρέπεται σε γνώση) προκειμένου να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις του ρόλου που θα αναλάβει στο παιχνίδι (και κατ' επέκταση στην εργασία ή στη ζωή του). Για κάθε ρόλο μπορεί να δοθεί διαφορετικό κατά περίπτωση πληροφοριακό υλικό (π.χ. άλλο υλικό για το ρόλο που θα αφορά τις υποχρεώσεις του επιχειρηματία ή του τραπεζικού υπαλλήλου ή του εργοδότη, κ.λ.π.).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (40/45)

Οι μαθησιακές στιγμές (learning momenta), ή μαθησιακά βήματα (learning steps), δεν είναι παρά τα στοιχεία εκείνα που προσδιορίζουν τον τρόπο με τον οποίο οι συμμετέχοντες αφομοιώνουν τα περιεχόμενα μάθησης (με σαφείς χωρο-χρονικές προεκτάσεις τόσο σε σχέση με το τί μαθαίνεται αλλά και σε σχέση με το πότε και που εφαρμόζεται αυτό που μαθαίνεται). Πρόκειται ουσιαστικά για στάδια τα οποία βοηθούν στην επιλογή των κατάλληλων περιεχομένων για την ομαλότερη αποδοχή των στόχων του παιχνιδιού προσομοίωσης. Πιο συγκεκριμένα και σε σχέση με την απόκτηση συγκεκριμένων δεξιοτήτων που ανταποκρίνονται στους ρόλους που θα αναλάβουν οι συμμετέχοντες στο παιχνίδι προσομοίωσης είναι δυνατό να οργανωθούν τα παρακάτω τέσσερα βήματα ή στάδια:

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (41/45)

ΣΤΑΔΙΟ 1 → **‘ΠΑΙΧΝΙΔΙ’**. Εδώ ο συμμετέχοντας έχει την πρώτη ουσιαστική επαφή με τα νέα στοιχεία μάθησης και αρχίζει να εξοικειώνεται με αυτά, να ρίχνει τις άμυνές του, να πειραματίζεται.

ΣΤΑΔΙΟ 2 → **‘ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ’**. Εδώ πρόκειται για την μέθοδο της δοκιμής και του λάθους που ενσωματώνεται στο σχεδιασμό των δραστηριοτήτων μάθησης. Τα περιεχόμενα μάθησης οργανώνονται με τρόπο που να οδηγεί στο επόμενο στάδιο.

ΣΤΑΔΙΟ 3 → **‘ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ’**. Εδώ το περιεχόμενο μάθησης βρίσκει το στόχο του. Γίνεται κατανοητό, συνδυάζεται με προηγούμενη μάθηση, ευαισθητοποιεί, γίνεται ‘αληθινό’, ανταποκρίνεται σε μια πραγματικότητα.

ΣΤΑΔΙΟ 4 → **‘ΓΝΩΣΗ’**. Εδώ το περιεχόμενο αποκτά πλέον τη δική του διάσταση. Δεν γίνεται απλά κατανοητό αλλά χρήσιμο, μεταχειρήσιμο, εξερευνήσιμο. Αυτό με τη σειρά του οδηγεί σε νέες μαθησιακές ανάγκες, νέες δεξιότητες και έννοιες. Πρόκειται για μία συνεχή δυναμική διαδικασία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (42/45)

Σε ό,τι έχει σχέση με τη **συγγραφή** σεναρίου ή αφηγηματικού κειμένου για τον καθορισμό των ρόλων και των δράσεων που θα αναλάβουν οι συμμετέχοντες, πρόκειται για μία από κοινού διαπραγμάτευση των ρόλων που θα καθοριστούν σε συνεργασία με τον εκπαιδευτή. Σε κάθε περίπτωση οι συμμετέχοντες θα πρέπει να σχεδιάσουν και να κατασκευάσουν εκείνες τις δράσεις που θα ανταποκρίνονται στις δεξιότητες τις οποίες θα πρέπει να αναπτύξουν με βάση το περιεχόμενο μάθησης που τους έχει δοθεί.

Σε ό,τι έχει σχέση με τη **διανομή των ρόλων που προβλέπονται από το σενάριο** αυτή και πάλι γίνεται σύμφωνα με τις δυνατότητες και τις δεξιότητές τους. Όλες οι συμμετέχοντες πρέπει να γνωρίζουν όλους τους ρόλους και να είναι σε θέση να τους αναλάβουν εφόσον τους ζητηθεί. Ωστόσο για την υλοποίηση του παιχνιδιού προσομοίωσης είναι πιο χρήσιμο να διανεμηθούν οι ρόλοι με τέτοιο τρόπο, ώστε ακόμη και οι συμμετέχοντες που αισθάνονται ή θα αισθάνονταν ανασφαλείς με κάποιο ρόλο να δοκιμάσουν τις δεξιότητές τους και τις γνώσεις τους και σε αυτόν το ρόλο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (44/45)

Σε ό,τι έχει σχέση με την **οργάνωση των μεταβλητών** ή των συνθηκών δράσης συμπεριλαμβανομένων και των φυσικών χώρων είναι σημαντική η επιλογή τόσο της χρονικής διάρκειας των διαλόγων (εφόσον προβλέπονται) όσο και των επιμέρους δράσεων εφόσον το παιχνίδι προσομοίωσης αφορά στην πρακτική εξάσκηση των συμμετεχόντων (π.χ. χρήση Η.Υ ή χρήση μηχανήματος, λογισμικού, τηλεφωνικής επικοινωνίας, κλπ.). Επίσης απαραίτητη είναι και η επιλογή του χώρου ή του τόπου στον οποίο θα υλοποιηθεί το παιχνίδι προσομοίωσης. Δεν είναι απαραίτητη η υλοποίησή του σε πραγματικό χώρο ή σε χώρο που αντιγράφει τον πραγματικό αν και αυτό θα βοηθούσε ιδιαίτερα τη διαδικασία. Το παιχνίδι προσομοίωσης αφορά κυρίως στη διεκπεραίωση των ρόλων και όχι τόσο στην αντιγραφή του πραγματικού χώρου στον οποίο θα συνέβαινε η συγκεκριμένη κατάσταση η οποία προσομοιώνεται (π.χ. γραμμή παραγωγής σε εργοστάσιο, γραφείο, πάγκος εργασίας, γραφείο υποδοχής, κ.λ.π.).

Σε ό,τι έχει σχέση τέλος με τη **μεθοδολογία δράσης ή σκηνοθεσία** είναι καταλυτική οποιαδήποτε παρέμβαση όχι μόνο του εκπαιδευτή αλλά και όσων συμμετέχουν στη διαδικασία ώστε να υπάρχει συνεχής επανατροφοδότηση σε όσους «δρουν» και για να αλλάξουν συγκεκριμένες συμπεριφορές οι οποίες ενδεχομένως θα είχαν ανεπιθύμητες συνέπειες σε πραγματικές συνθήκες. Χρονικά η όλη διαδικασία μπορεί να υλοποιηθεί σε διάστημα από 10' έως και 3 ώρες ανάλογα με το μέγεθος του σεναρίου, την ποσότητα των περιεχομένων μάθησης, το πλήθος των ρόλων, τον αριθμό των συμμετεχόντων, τον αριθμό των δράσεων, κλπ.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Γιώργος Κ. Ζαρίφης.
«Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση: Ζητήματα Οργάνωσης και Σχεδιασμού Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων με Στόχο την Ανάπτυξη και Βελτίωση των Δεξιοτήτων του Ανθρώπινου Δυναμικού. Ενότητα 11. Περιεχόμενα Μάθησης και Μεθόδευση της Διδασκαλίας». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014.

Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS176/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

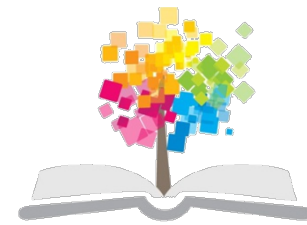
Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

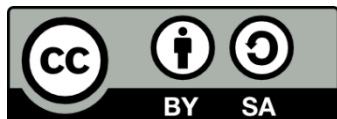
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Χριστίνα Πάσχου
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2013-2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

